

Täysistunto

Tiistai 12.11.2024 klo 14.00—19.52

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhdenvertaisuuslain 6 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 105/2024 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 10/2024 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu alkaa. Edustaja Honkasalo.

Keskustelu

19.23 **Veronika Honkasalo vas:** Arvoisa puhemies! Yhdenvertaisuustyön heikentäminen varhaiskasvatuksessa ei ole millään tavalla lapsen edun mukaista. Yhdenvertaisuussuunnittelulla edistetään lapsen oikeutta turvallisiin ihmissuhteisiin, turvattuun kasvuun, kehittymiseen, oppimiseen, turvattuun ja terveelliseen ympäristöön, jossa voi leikkiä ja toimia monipuolisesti, tulla ymmärretyksi ja kuulluksi ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti ja saada tarvitsemaansa erityistä tukea. Lisäksi yhdenvertaisuussuunnittelulla edistetään oikeutta omaan kulttuuriin, äidinkieleen, uskontoon tai katsomukseen. Ja niin kuin todella moni varhaiskasvatuksen asiantuntija on muun muassa lain lausuntokierroksella todennut, esitys heikentää varhaiskasvatuksen laatua ja heikentää yhdenvertaisuuden toteutumista varhaiskasvatuksessa ja yhteiskunnassa laajemmin.

Arki on eri varhaiskasvatuksen yksiköissä erilaista myös kuntien sisällä, ja näihin yksikökohtaisiin eroihin ei siis päästä pureutumaan pelkällä kuntatasoisella tai valtakunnallisella ohjauksella, vaan tarvitaan myös toimipaikkakohtaista suunnittelua. Valtakunnallisten tavoitteiden konkretisointi työyhteisön sisällä on tutkitusti toimiva käytäntö, mihin toimipaikkakohtaiset suunnitelmat ovat hyvä työkalu ja antavat mahdollisuuden yhteiseen keskusteluun yhdenvertaisuudesta.

Jos asia ei enää ole velvoittavana laissa, suunnittelulle ei saa samanlaista tukea. Lisäksi on huomattava, että yhdenvertaisuuden toteutumisessa on jo nyt erittäin isoa vaihtelua. Tehtyjen arviointien mukaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteet eivät toteudu kaikissa toimipaikoissa. Eli meillä on todella tarve yhdenvertaisuutta edistävälle suunnittelulle.

Varhaiskasvatus on monille lapsille ensimmäinen kosketus perheen ulkopuoliseen yhteiskuntaan, ja on todella tärkeätä ja pitkälle kantavaa, että kokemus on myönteinen ja luotamusta herättävä. Myös tästä syystä yhdenvertaisuussuunnittelu on tärkeää.

Esitänkin, että lakiesitys hylätään vastalauseen mukaisesti.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Eloranta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

19.26 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Haluan ensiksi korjata äskeisen esityksen osalta, että nämä paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet olivat todellakin kuntakohtaisia, mutta näissä yhdenvertaisuussuunnitelmissa on kysymys nimenomaan yksikkökohtaisista suunnitelmista.

Puhemies! Tämä on tosiaan toinen tänään käsiteltävänä olevista hallituksen esityksistä, jotka heikentävät varhaiskasvatuksen laatua ja yhdenvertaisuutta. Esityksessä poistetaan varhaiskasvatuksen järjestäjän ja palveluntuottajan velvollisuus laatia toimipaikkakohtainen yhdenvertaisuussuunnitelma. Esityksen täytäntöönpano valitettavasti tulee heikentämään varhaiskasvatuksessa tehtävää erittäin arvokasta yhdenvertaisuustyötä. Toimipaikkakohtaisen yhdenvertaisuussuunnitelman laatiminen pysäyttää henkilöstön pohtimaan oman päiväkodin ainutlaatuisia haasteita ja mahdollisuuksia, mitä tulee yhdenvertaisuuteen ja sen edistämiseen. Yhdenvertaisuuden, erityisesti lasten yhdenvertaisuuden, edistäminen on meidän kaikkien tehtävä ja tavoite, jonka voimme toivottavasti kaikki aidosti myös tässä salissa tunnistaa. Varhaiskasvatuksen tulee olla paikka, jossa jokainen lapsi voi tuntea olevansa hyväksytty omana itsenään ja jossa yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys ovat lähtökohtina, paikka, jossa myös rakennetaan pohjaa erilaisten ihmisten ymmärtämiseksi ja hyväksymiseksi sellaisena kuin he ovat ihan loppuelämää varten. Kaikella tällä on keskeinen osa kaikenlaisen syrjivän ajattelun ja käyttäytymisen vähentämisessä yhteiskunnassamme. Siksi onkin surullista, että hallitus on heikentämässä varhaiskasvatuksessa tehtävää suunnitelmallista yhdenvertaisuustyötä lähes olemattoman säästön aikaansaamiseksi.

Arvoisa puhemies! Esitetty säästö kunnille on suoraan sanottuna mitätön summa, vain noin 44 000 euroa vuodessa. Tämä summa on häviävän pieni, kun sitä vertaa yhdenvertaisuussuunnitelmavelvoitteen poistamisen mahdollisiin negatiivisiin vaikutuksiin. Vaarana on, että yhdenvertaisuussuunnitelmavelvoitteen poistaminen johtaa lasten eriarvoiseen kohteluun eri puolilla Suomea riippuen siitä, missä ja millä resursseilla varhaiskasvatukseen osallistutaan. Pienet säästöt tässä hetkessä voivat tarkoittaa tulevaisuudessa suurempia yhteiskunnallisia kustannuksia syrjäytymisen ja osattomuuden kautta.

On myös huomioitava, että esitys on ristiriidassa kansainvälisten sitoumustemme kanssa. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus suojeluun syrjinnältä ja oikeus osallistua itseään koskeviin päätöksiin. Mikä viesti annetaan, jos Suomessa lasten oikeudet heikentyvät tämän esityksen myötä?

Hallituksen esitys uhkaa myös varhaiskasvatuksen henkilöstön hyvinvointia. Kun yksikkökohtainen suunnitteluvelvoite poistuu, vastuuta yhdenvertaisuuden toteutumisesta jää enemmän yksityisten työntekijöiden harteille ilman erillistä suunnittelu-aikaa. Tämä lisää työkuormaa ja samalla heikentää henkilöstön mahdollisuuksia kehittää ammatillista osaamistaan. On kohtuutonta odottaa, että henkilöstö kykenee täyttämään yhdenvertaisuuden vaatimukset ilman niille varattua resurssia ja rakenteellista tukea.

Arvoisa puhemies! Yhdenvertaisuussuunnitelmavelvoite on tärkeä käytännön työväline, jolla varmistetaan, että lapset kohdataan tasavertaisesti ja että jokainen tulee nähdyksi omana itsenään. Sen poistaminen on askel taaksepäin lapsen edun ensisijaisuuden toteutamisessa. Näin ollen kannatan edustaja Honkasalon hylkäysehdotusta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hopsu.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

19.29 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Varhaiskasvatuksessa luodaan pohja koko opinpolulle. Samalla se on monelle lapselle ensimmäinen kosketus perheen ulkopuoliseen yhteiskuntaan. Onkin tärkeää ja pitkälle kantavaa, että kokemus on myönteinen ja luottamusta herättävä. Valitettavasti on kuitenkin tutkimustietoa siitä, että varhaiskasvatuksessakin esiintyy esimerkiksi rasismia, ableismia eli vammaisten syrjintää sekä kiusaamista. Esitys yhdenvertaisuuslain 6 a §:n muuttamisesta heikentää yhdenvertaisuuden toteutumista varhaiskasvatuksessa eikä siten ole kannatettava muutos, eli kannatan hylkäämistä, joita tässä esitettiin.

Asiantuntijat ovat järjestään tyrmänneet myös tämän esitetyn muutoksen, norminpurkuesityksen. Esitys on ristiriidassa olemassa olevan lainsäädännön ja kansainvälisen normiston kanssa. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on pitänyt esitystä perustuslain ja yhdenvertaisuuslain tavoitteiden, hallitusohjelman, kansallisen lapsistrategian sekä hallituksen rasismin vastaisen toimintaohjelman vastaisena. Lapsiasiavaltuutetun mukaan esitetyt muutokset lainsäädäntöön eivät ole linjassa myöskään YK:n lapsen oikeuksien komitean Suomelle antamien suositusten kanssa. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 2 artikla kieltää syrjinnän ja edellyttää sopimusvaltiolta aktiivisia toimia lasten suojaamiseksi kaikenlaiselta syrjinnältä. Nyt käsillä oleva esitys heikentää lasten suojaamista syrjinnältä.

Muutoksesta aiheutuva säästö kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen olisi yhteensä noin 43 000, tarkka summa oli vielä 904 euroa päälle vuodesta 2025 alkaen. Todellista säästöä on kuitenkin ollut hankala laskea, sillä yhdenvertaisuussuunnitelmat on usein tehty yhdessä tasa-arvosuunnitelmien kanssa, minkä vuoksi säästö niiden poistosta on vain osittainen ja, kuten kuulitte, summa marginaalinen. Tämä johtaa väkisin siihen johtopäätökseen, että esitys on puhtaasti ideologinen.

Ylipäätään normien purussa lähtökohtana pitäisi olla resurssien vapauttaminen varhaiskasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseen, ei pelkästään julkisen rahoituksen vähentäminen. Yhdenvertaisuussuunnitelmavelvoitteen poisto jopa vaarantaa varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumisen. Yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta on olennaista vaikuttaa tietoisuuteen yhdenvertaisuudesta ja toimintatapoihin varhaiskasvatuksen piirissä. Tiedon lisääminen kuitenkin kärsii, kun koko henkilöstökeskustelu ja arviointi päiväkodin yhdenvertaisuuden tilanteesta, mahdollisista koulutustarpeista, osaamisvajesta tai erityispiirteistä, alueellisista erityispiirteistä, joita päiväkodissa on — kaikki tämä suunnittelutyö jää nyt korvaamatta. Toivottavasti ei kuitenkaan tekemättä, mutta ainakaan siihen hallitus ei velvoita. Tämä heikentää henkilökunnan osaamista yhdenvertaisuuden edistämisessä ja häirinnän poistamisessa sekä voi vaikuttaa työntekijöiden sitoutumisasteeseen. Tämä lainsäädäntö on myös poukkoilevaa, mikä ei ole ollut näissä asiantuntijakuulemisissa toivottua, vaan on toivottu, että juuri käyttöön otettuja suunnitelmia voisi ennemmin kehittää ja parantaa. Eli kannatan esityksen hylkäämistä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Bergbom.

19.33 Miko Bergbom ps: Arvoisa rouva puhemies! Tässähän on tosiaan kyse siitä, että varhaiskasvatuksen järjestäjien ja palveluntuottajien ei enää tarvitsisi laatia nimenomaan toimipaikkakohtaisia varhaiskasvatuksen toiminnallisia yhdenvertaisuussuunnitelmia, mutta edelleen säilyy se velvoite, että varhaiskasvatuksen järjestäjän pitää esimerkiksi laatia esimerkiksi jossain kunnassa se yhdenvertaisuussuunnitelma. Eli sikäli tässä ei ole isosta muutoksesta kyse muuta kuin siitä, että se hallinnollinen taakka keskitetään sille yhdelle

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

toimijalle, joka järjestää ne vaikka kunnan sisällä eri yksiköissä sen sijaan, että jokainen yksikkö tekee omillaan. Kyllä me ollaan myös kuultu siitä, että varhaiskasvatuksessa se henkilöstövaje on aito ongelma, mutta toisaalta myöskin siitä, pystytäänkö siellä keskittymään siihen itse työhön eli hoitamaan ja opettamaan näitä pieniä lapsia, jotka siellä varhaiskasvatuksessa ovat, vai meneekö se sitten siihen paperinpyörittelyyn.

No, tämä on myös norminpurkua, siitähän tässä on kyse, ja toisaalta myöskin paluu oikeastaan siihen tilaan, missä meidän varhaiskasvatus on pitkälti tähänkin päivään mennessä ollut. Eli tällä muutoksella kumotaan viime kaudella tehty uudistus, jolla haluttiin lisätä tätä hallinnollista taakkaa varhaiskasvatuksen eri yksiköissä työntekijöille.

Tässä on pieni säästö, mutta säästö se on pienikin säästö. Täällä jatkuvasti kritisoidaan, että ei tämä yksittäinen 10 miljoonaa tai ei tämä yksittäinen 50 miljoonaa auta ja tämäkin on ihan liian pieni säästö, että eivät nämä auta hallitusta pääsemään siihen julkisen talouden vakauttamisen tavoitteeseen. Mutta kyllä, kuulkaa, pienistä puroista kasvaa iso joki, ja siitähän tässä on nimenomaan kyse, että jos kaikki nämä yksittäiset kommentit, mitä täällä joka ikiseen esitykseen todetaan, että tämä ei auta ja tämä ei riitä, vedettäisiin yhteen ja peruttaisiin kaikki esitykset, niin loppusumma olisi aika valtava — puhutaan varmaan sadoista miljoonista tai jopa miljardista eurosta. Kyllä minä kannustan siihen, että tässäkin talossa katsotaan ne pienetkin purot, koska niistä kuitenkin syntyy iso kokonaisuus.

Sitten täällä vedottiin vähän kummallisesti minun nähdäkseni kansainvälisiin sopimuksiin, että tässä nyt niin kuin ollaan jotenkin niitä vastaan. Ei ole tällaista kyllä tullut esiin, eikä myöskään ministeriö todennut, että näin olisi, kun tätä valiokunnassa käsiteltiin. Toiseksi, on edelleen varhaiskasvatuksen järjestäjillä ja palveluntuottajalla yleinen velvollisuus arvioida sen toiminnan vaikutuksia eri väestöryhmiin ja yhdenvertaisuuden toteutumista siinä omassa toiminnassaan. Eli tämä velvollisuus ei tule poistumaan yhtään mihinkään. Nyt on vain kyse siitä, että siellä ei rustata yksikkökohtaisia suunnitelmia henkilöstön kanssa vaan se toteutetaan sen varhaiskasvatuksen järjestäjän osalta esimerkiksi siinä kunnassa niin, ja sieltä se voidaan sitten jalkauttaa näihin eri yksiköihin ja ottaa huomioon erilaiset tarpeet ja lähtökohdat, mitä näissä yksiköissä on.

Eli kyllä tässä on kyse norminpurusta ja tässä on kyse myös säästöstä, mutta myös siitä, että vähennetään sitä hallinnollista taakkaa siltä henkilöstöltä, jolla on paljon muutakin tekemistä kuin rustailla erilaisia suunnitelmia. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Laiho.

19.36 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Tässä lakiesityksessä siis puretaan velvoite toimipaikkakohtaisista yhdenvertaisuussuunnitelmista varhaiskasvatuksessa, ja tämä on erittäin kannatettava esitys.

Meidän pitää nimenomaan vapauttaa henkilöstön työaikaa tekemään sitä varsinaista tehtävää, mitä he ovat siellä varhaiskasvatuksessa tekemässä, ja olemaan lasten kanssa mieluummin kuin tekemään näitä suunnitelmia. Yhdenvertaisuus on tärkeää, ja tämän suunnitelmavelvoitteen poistamisella ei poisteta sitä, etteikö yhdenvertaisuutta tule noudattaa kussakin yksikössä, mutta jatkossa velvoite tehdä se suunnitelma on siellä korkeammalla tasolla, ja sieltä ilman muuta viestiä viedään esihenkilöiden kautta toimipaikoille ja toteutetaan ja myös tietenkin valvotaan siellä toimipaikoilla, että sitä noudatetaan.

Mutta tämä on erittäin tervetullut muutos ja myöskin osa hallituksen normien ja byrokratian purkua.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.